

over den strijd van Castellio en Calvijn is gegeven — en we zien door onverdachte getuigen bevestigd, dat het toch maar niet een „kerkelijk rumoer” om een persoonlijke ruzie en geen z.g. meeningsverschil van twee geleerden over exegese of dogmatiek is geweest, maar een worsteling van twee geestesstromingen, die zich toespitste in een persoonlijk duel van twee Gereformeerde broeders.

Voor zoover mij bekend is, bestaat er geen uitvoerige studie van Calvinistische zijde over dezen strijd.

Dat is erg jammer, want tenslotte kunnen humanistische historici het Calvinisme niet verstaan in zijn diepte, ook al hebben zij eerbied voor de persoonlijke overtuiging der Calvinisten. Om Calvijn recht te doen, om Calvijn goed te verstaan, moet men iets kennen van den Geest, die vaardig werd over hem. Wij verstaan dan hoe die Geest hem, als weleer Simson, deed grijpen naar het ezelstinnenbakken. Ja, Calvijn kon persoonlijk schelden en dat staat niet netjes. Maar vergeten wij niet, dat onze Heiland denzelfden Herodes, die indertijd gaarne Johannes den Dooper hoorde en die vele goede dingen deed, een jakhals heeft genoemd.

Wij willen hier eens opmerken naar Calvijn luisteren wat hij van Castellio zegt in zijn brieven. De historische persoonlijkheid van Castellio is wel duidelijk geworden door het onderzoek van zijn geestverwanten. Het is recht, dat Calvijn ook gehoord wordt in deze zaak door zijn geestverwanten en dat zij oordeelen bij het licht van Gods Woord of Calvijn recht stond in zijn twistzaak met zijn broeder Sebastien.

Vooraf moeten wij echter Calvijn hooren, hoe hij dacht over zulk een persoonlijke rechtvaardiging. Wij mogen oppassen, dat wij hem niet maken tot een rechtvaardige, zedelijk hoogstaande, geleerde en edele persoonlijkheid als Castellio was naar de beschrijving van zijn geestverwanten. Want Calvijn kende zulke persoonlijkheden niet en gaf zich zelf daar niet voor uit.

Lindeboom zegt zoo juist over Castellio, dat hem de spanning van den uit diep besef van zonde en genade levenden geloovige vreemd was.

Calvijn kende dat juist zeer diep. Calvijn leefde diep en breed.

‘t Is eigenaardig, dat zelfs Lindeboom moet getuigen: „psychologisch schoot de eerlijke zelfverloochnende profeet van den goeden wil (Castellio) meer te kort dan de egocentrische, pessimistische Calvijn. En wat breedheid van blik betreft: verdraagzaamheid (als van Castellio) wekt door haar breedheid van waardeering licht den indruk van een minstens even breed, althans veelzijdig standpunt. Voor het nageslacht, voor den modernen mensch, vervult een figuur als Castellio de mooie rol — daarom loopt die moderne mensch gevaar onbillijk te oordeelen in de kerk, toen heeft hij zoo kinderlijk zijn zonden beleden, die hem in dezen strijd aankleefden.”

Calvijn heeft zich nimmer uitgegeven voor een gave Christelijke persoonlijkheid. Op een van de hoogtepunt van zijn kruisdragen achter Jezus aan — toen hij om de zaak van Christus’ koningschap over de kerk uit Genève werd verbannen en toen hij als een koperen muur stond tegen de vijanden in de kerk, toen heeft hij zoo kinderlijk zijn zonden beleden, die hem in dezen strijd aankleefden.

Een van zijn beste vrienden, du Tillet, (bij wien hij eens in Angoulême een schuilplaats had gevonden, toen hij uit Parijs was gevlucht — de man, die Farel had gewaarschuwd, toen Calvijn op de doorreis in Genève was — en die nu berouw had gekregen en juist in de dagen van Calvijn’s verbanning weer Roomsche was geworden —) deze du Tillet bood Calvijn geldelijke ondersteuning aan en meteen waarschuwde hij Calvijn in een brief van 16 groote bladzijden, dat deze eens moest nagaan of de Heere hem niets had te zeggen met deze verbanning. Er waren lieden, die er behagen in hadden iets bijzonders te zijn en die te veel op hun eigen oordeel afgingen. Hij moest niet meenen, dat hij alleen den Geest Gods had of dat hij dien meer had dan al de anderen. Calvijn moest zich eens een poos stilhouden in afwachting, dat God hem zou onderrichten of hij wel waarlijk geroepen was geweest in Genève en of hij de afscheiding van de oude kerk niet op de spits dreef. Zeker, er was veel bederf in de oude kerken, maar... zij waren toch nog kerken Gods.

Calvijn antwoordde toen: Het is waar, dat ik tegenover onze tegenstanders altijd heb volgehouden, dat ik onschuldig ben, gelijk ik het voor God kon getuigen... Maar evenzeer heb ik, in het publiek en in het bijzonder niet afgelaten te zeggen, dat wij deze ramp moesten houden voor een kennelijke tuchting van onze onwetendheid en van andere verkeerdheden, die daartoe dreven. Welke mijn fouten in ‘t bijzonder zijn, hoewel ik er vele zie, acht ik toch, dat ik de grootste en de meeste niet zie... Die welke gij aangeeft zijn mij echter niet aannemelijk.

Du Tillet aanvaardde deze kinderlijke schuldbelijdenis niet. Hij tastte de zaakgerechtigheid van Calvijn aan in een volgenden brief, waarin hij o.a. schreef: „Men zal vermoeden, dat gij wilt, dat alles wat gij zegt of doet, gehouden zal worden alsof God het gezegd of gedaan had. En hij meende: het kon wel eens vleeschelijke en eersuchtige begeerte geweest zijn, toen gij het ambt hebt aanvaard”. Maar du Tillet wilde in geen geval persoonlijk zijn, dat niet.

Onder allen schijn van deemoed werd hier de persoonlijkheid geëerd en onschendbaar geacht en de waarheid Gods disputabel gesteld. Bij Calvijn was het persoonlijke disputabel, maar aan de zaak des Heeren werd alles opgeofferd, dat was boven alle verdenking verheven.

Calvijn stond meer kritisch tegenover den mensch, dan zijn vriend. Maar tegenover het werk Gods stond zijn vriend meer kritisch dan Calvijn.

Hetzelfde vinden we nu bij Castellio. Daar is een onschendbaarheid, een zekere souveriniteit in het zichzelf onderzoekende geweten, een respecteren van de persoonlijkheid, gepaard gaande met een schenden van Gods werk, een aanranden van Gods souveriniteit en een felle haat tegen Calvijn als belijder van Gods souveriniteit en als strijder voor Zijn kerk.

Maar loopen we niet vooruit.

Wij zullen deze tegenstelling voortdurend zien optreden als achtergrond van de botsingen tusschen Calvijn en Castellio.

A. JANSE.

¹⁾ Jacob van Bourgondie, Heer van Falais en Bredam (Brigdamme op Walcheren) achterkleinzoon van Filips van Bourgondie.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Mijn ontvangst op het Calvinistisch Congres¹⁾ te Edinburg.

Julij 6—12, '39.

Over dit Congres is al heel wat geschreven, niet alleen in de Nederlandsche bladen, maar ook in de buitenlandsche; niet slechts door de Calvinistische pers, maar zelfs door de Roomsche-Katholieke „Maasbode”. Zodoende komt het Calvinisme ten minste weer ter sprake. Dit is goed voor de Calvinisten, maar ook tevens voor de niet-Calvinisten. Knapen-, jongelings-, zoowel als mannenverenigingen hebben ten minste een verslag gehoord of gelezen over dit Congres. ‘t Zijn dus niet alleen de theologen en staatkundigen „per se”, die in contact zijn gebracht met de besprekingen op dat congres gehouden, maar de geheele kerk en zelfs de buitenwereld. Dit feit is van Calvinistische aard, omdat toch het Calvinisme alleen een zoo ruime en alles omvattende wereld- en levensbeschouwing biedt. Het Congres zou een algeheele mislukking moeten heeten, indien er buiten dien besloten kring geen natrillingen gevoeld werden. Als Calvinisten verheugen we ons dus in de veel-besprokenheid van het Congres.

Nu is het reeds meer dan negen¹⁾ maanden geleden, dat men te Edinburg vergaderde. Een ander Calvinistisch Congres staat gehouden te worden D.V. a.s. Juni te New-York. Eigenlijk staat dat niet in verband met het te Edinburg gehouden Congres, alhoewel een der Schotsche en een der Amerikaansche sprekers, die daar toen het woord voerden, ook te New-York gehoord zullen worden. Het nu te houden congres is slechts een gebruik maken van de schoone gelegenheid, welke de toestrooming van allerlei personen uit alle oorden door de te New-York te houden wereldtentoonstelling uitlokt. De vergaderingen worden dan ook eigenlijk niet in de stad New-York zelf gehouden, maar te Paterson, New-Jersey, aan de andere zijde der Hudson. Het Congres, te Edinburg gehouden, propageert zichzelf en hoopt een volgende vergadering ergens in Europa te houden. Niettegenstaande het feit, dat binnen enkele maanden een ander Calvinistisch congres de aandacht vraagt en het Edinburgsche reeds tot de historie behoort, wil ook ik — en dat op verzoek van den hoofdredakteur van „De Reformatie” — een artikel schrijven over het hier boven aangegeven onderwerp.

En dan zij het aanstonds bekend, dat we niet over de ontvangst als zodanig wenschen te schrijven. Daar zou geen enkele reden voor bestaan. De Schotsche gastvrijheid ons aangeboden en door ons genoten, was inderdaad gulhartig en liet niets te wenschen over. Wij zijn en het comité ter regeling en hun, in wier woning wij die gastvrijheid mochten genieten, onze hartelijken dank verschuldigd. Er werd geen onderscheid gemaakt; alle gasten deelden gelijk in die gastvrijheid. Ook wij ontvingen een uitnodiging de receptie, door den Lord Major en de Magistraten den leden van het Congres aangeboden, bij te wonen. Ook op het Congres zelf werden ons gelijke rechten van bespreking of debat verleend. Als persoon en predikant hebben we dus dienaangaande geen, zelfs niet de minste oorzaak van schrijven, noch van op- noch van aanmerking.

Toch hebben we wel terdege reden, het bewuste Congres nog eens te berde te brengen. Dit willen wij dan ook onzen Gereformeerden collega’s in Nederland en daar waar „De Reformatie” gelezen wordt, voorleggen. En als wij dat doen, dan is het juist van uit het Calvinistisch standpunt en ter wille van het Calvinisme en om daardoor deszelfs verdere ontplooiing en groei en invloed te bevorderen. Julst omdat wij in hart en nieren Calvinist zijn en omdat het onze heilige overtuiging is, dat de herleving en de toepassing van het Calvinistische principe op alle terrein des levens de hoop der kerk is voor zoover als het de gezondheid van het kerkelijke leven te midden der wereld betreft. Neen meer, omdat wij ten volle overtuigd zijn, dat juist door de propagatie van het Calvinisme de wereld het alles omvattende Godsplan, waarin Gods souveriniteit altijd en in alles op den voorgrond staat, zal leeren kennen. Zoo en niet anders worden de zonen Gods

openbaar. En is het niet deze openbaring, waarop het gansche schepsel wacht, ja waar naar het zucht? En is het niet zoo, dat wij Zijne getuigen zijn?

Welnu, ons zijn op het Congres was om een geheel éénig doel te bereiken. Als vertegenwoordiger der Nationale Christelijke Vereeniging, wier doel het is alle met eeden verbonden geheime genootschappen en vooral en met name de Vrijmetselarij te bestrijden, dachten wij, dat ons een zeer schoone gelegenheid geboden werd door dit Congres, om deze zaak met de afgevaardigde Gereformeerden uit verschillende deelen der wereld openhartig te kunnen bespreken. Wij hier in Amerika ondervinden gedurig den nadeeligen invloed van de tegenwoordigheid der Vrijmetselarij in de kerken. Onze strijd tegen dezen invloed van deze pseudo religie is zeer moeilijk. Wij zochten dus eigenlijk geestelijken en zedelijken steun bij het Congres. Zoodra we dan ook bericht ontvingen van het te houden Congres, stelden we ons door correspondentie in verbinding met het comité, belast met het opstellen van het program. Met alle bescheidenheid vroegen wij om een plaats op dat program, of in de geregelde zittingen of in de te houden populaire vergaderingen. De toezegging, welke wij in antwoord ontvingen, was van zulk een aard, dat wij op grond daarvan de reis naar Schotland aanvaardden. Daar aangekomen zijnde, ondervonden wij al spoedig tot onze groote teleurstelling, dat ons optreden niet alleen zeer twijfelachtig was, maar dat het comité van regeling in een daartoe speciaal gehouden zitting het volgende had besloten:

„In zake den heer Van Pernis van de U.S.A., die zou spreken over de bedreiging der Geheime Genootschappen, heeft het sub-comité besloten, dat wat hij aangaande dit onderwerp heeft te zeggen, beter in den loop der discussie gedurende een der geregelde zittingen gezegd worde.”

Dit besluit veranderde dus de toezegging, ons gedaan, eer wij de reis ondernamen. Maar het Congres schoof ook van zich alle verantwoordelijkheid van het bespreken van het door ons voorgestelde onderwerp. Wat in de discussie gezegd werd, kwam geheel en al voor onze aansprakelijkheid. Ook aan de belofte van het door ons gezegde gedurende de discussie ter schrift te stellen in het in boekvorm gedrukte rapport, is niet voldaan.

Wat schuilt daar achter?

Wat achter deze handeling school, kwam uit in de reactie, welke volgde op iets, dat anders van geheel voorbijgaanden aard beschouwd had kunnen worden, maar nu een verklaring gaf aan den aard en het wezen van dit congres en ons een inzicht gaf in het kerkelijke leven en het Calvinisme van Schotland. De correspondent van „De Standaard”, zoowel als de schrijver van het „Gereformeerd Mannenblad”, hebben van dit anders van nietige beteekenis, maar nu zoo betekenisvolle geval melding gemaakt. Andere bladen, schrijvende over het Congres, hebben dit geval, in de beide genoemde bladen vermeld, overgenomen en publiciteit gegeven. Gedurende het gebruikelijke Schotsche theeuurtje in den namiddag, verspreide ik n.l. het door mij geschreven traktaatje, getiteld: „De Dienaar van Christus in de Loge”. Toen men terugkeerde van „de thee” vonden al de aanwezigen dit traktaatje op hun stoelen. Aanstonds werd er captie gemaakt op de verspreiding daarvan, en gevraagd of het Congres aansprakelijk was voor die verspreiding. Hieruit bleek, dat leden van het Congres, predikanten in de Schotsche kerken, zelf leden der Vrijmetselarij waren. Dit feit is ook bewezen door anderen der aanwezigen, die onze tegenstanders persoonlijk kenden. Alhoewel wij dus niet in staat waren ons voorgenomen onderwerp in zijn geheel voor de vergadering te leggen en wij eerst dachten, dat onze reis, voor zoover het betrof het Congres, te vergeefs was, verkreeg het doel van onze komst naar Europa nu des te meer publiciteit.

In de discussie, welke volgde op een der eerste referaten, maakten wij gebruik om te spreken over ons onderwerp: „Het Excludesie van het Calvinisme, of Het Bedriegelijke van het Syncretisme”.

Het Calvinisme bedoelt het alles omvattende Godsplan tot openbaring te brengen en te handhaven. Theorie en praktijk dienen samen te gaan evenzooel als geloof en leven. Sluit dus het Calvinisme het gansche Godsplan in in aansluiting met Diens Souveriniteit en zoekt het zoo in en boven alles Gods eere, dan ligt het voor de hand, dat het tevens ook alles uitsluit, excludeert, wat Gods eer niet beoogt en wat Hem niet erkent als Souverein en zich een eigen sfeer schept buiten het Godsplan. Waar het nu bewezen en aangetoond kan worden, dat de Vrijmetselarij zich schuldig maakt aan het laatste, n.l.: het niet erkennen van de Souveriniteit Gods, het niet zoeken van Zijn eer en het scheppen van een eigen terrein, daar ligt het volgens ons inzien voor de hand, dat ons Calvinisme hiervan kennis dient te nemen. En daar waar een Calvinistisch Congres zich aankondigt als gewijd te zijn aan „Het Gereformeerde Geloof en zijn ethische consequenties”, en dan geen notitie wenscht te nemen van een zaak van zoo groot gewicht voor het leven der kerk, waardoor het Calvinisme in het hart wordt aangetast, waar de geheele Amerikaansche kerk — en naar het bleek, ook de Schotsche kerk — in betrokken is, rijst de vraag, of zulk een Congres dan wel waarlijk Calvinistisch genoemd kan worden en of het dus ook aan zijn doel beantwoordt.

Zij het ook nog opgemerkt, dat het Congres niet vertegenwoordigend, of althans niet officieel vertegen-

woordigen eischt. E werd ipso voorkomt van onze uit te ver die er wi vertegenw bij voor zeerate tel onze Syn eeniging. lijke geloo noch ook te Paters Calviniste wij als ki dit opzie „Maasbod Even ze kondigt, één lijn t dan ook alles, dat Calvinism leen het het Gods vaste ove vinisme metselarij opdat de worde en

Clifton,

¹⁾ Tijdens verzoek van reeks artikel is in dezen een onderw de copie te gesproken wordt, is toekomstige gemaakt. —

In „Del

de beo makkel het ver band o woordel notie b van de gin, pr zijn. Z nooit e In elk konden

Laat m die de los sche leve als een z erger, als hoeft het komen.

De W.

De i woordes duiden, lijk zijn

Ter opl

Bij d getalwa rekenen is echt om om Er zijn

Ter illu

De B wijze „Nero klg is Nero d Maar t waarde en de w is ook l dat Ne moeders Alamed

Bij d onder c men op „Het g bebm In behoef naam doeld w